

Отже, не претендуючи на повноту й вичерпність висвітлення даної проблеми в межах цієї статті, слід констатувати, що самореалізація майбутнього вчителя є саме такою характеристикою, яка забезпечує його інтенсивне соціально-професійне становлення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гершунский Б.С. Концепция самореализации личности в системе обоснования ценностей и целей образования // Педагогика. – 2003. – № 10.
2. Коростылева Л.А. Проблема самореализации личности в системе наук о человеке // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. А.А.Крылова, Л.А.Коростылевой. – СПб., 1997 – 256 с.
3. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: брачно-семейные отношений. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. – 237 с.
4. Малахов В.А. Культура и человеческая деятельность. — Киев, 1984. – 248с.
5. Маслоу А. Психология бытия. – М., 1997.
6. Муляр В.И. Самореализация личности как социальный процесс /Методол. Социологич.аспект // Киев.гос.ун-т им.Т.Г.Шевченко. — К.:1990. — 16с.
7. Фромм Э. Иметь или быть. – М., 1986.
8. Rogers C.R. A theory of therapy, personality and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework // Psychologi: a study of science / Ed. By S. Koch. – N. Y., 1959. – Vol. 3.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Краснощок Інна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки КДПУ ім. В. Винниченка.

Коло наукових інтересів: дослідження особливостей формування соціально-професійних якостей майбутніх фахівців.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Жанна ЛАКТИОНОВА (Кременчук)

У статті досліджуються практичні основи формування соціокультурної компетенції студентів економічних спеціальностей на заняттях з іноземної мови у немовному ВНЗ. Автор акцентує увагу на можливих етапах посилення професійної спрямованості навчального процесу задля досягнення соціокультурної компетенції майбутніх фахівців.

В статье исследуются практические основы формирования социокультурной компетенции студентов экономических специальностей на занятиях по иностранному языку в неязыковом вузе. Автор акцентирует внимание на возможных этапах усиления профессиональной направленности учебного процесса для достижения социокультурной компетенции будущих специалистов.

Ключові слова: професійна компетентність, соціокультурна компетенція, тренінг, інноваційні технології, мотивація.

Основною метою навчання іноземної мови у ВНЗ є розвиток комунікативної компетенції студентів, а саме вміння використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Досягнення цієї мети передбачає взаємопов'язаний комунікативний та соціокультурний розвиток студентів засобами іноземної мови для їх підготовки до міжкультурного спілкування в різних сферах життєдіяльності: особистісній, професійній, освітній, публічній. Це означає, що використання іноземної мови в соціальному контексті потребує від них не тільки знання іноземної мови, а й уміння орієнтуватися та бути відкритим до нового культурного досвіду, тобто бути справжнім користувачем мови.

Основними напрямками навчання будь-якого іншомовного спілкування, а зокрема студентів економічних ВНЗ, передбачено підвищення якості навчально-виховного процесу в цілому та вдосконалення всебічної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності [3]. Практична ціль навчання іноземних мов у немовних ВНЗ вимагає від студентів самостійних автоматизованих умінь використання граматичного матеріалу для виконання комунікативних намірів. Для успішного виконання цієї мети потрібно максимально наблизити навчальне спілкування до ненавчального, зробити його менш затеоретизованим, звернути увагу на те, щоб студенти були комунікативно мотивовані, спілкувалися невимушено і добровільно, а матеріал був цікавим, новим та оригінальним.

Згідно з вимогами Програми з іноземної мови для Дніпропетровського університету економіки та права ім. А. Нобеля (ДУЕП) [14], зміст навчання має забезпечити досягнення:

Практичної мети- навчання полягає в оволодінні студентами німецької мови як засобом спілкування у соціально-побутовій, соціально-культурній та професійній сферах.

Розвиваючої мети- передбачає подальший розвиток комунікативних здібностей студента, його пам'яті (слухової й зорової, оперативної та тривалої), уваги (довільної і мимовільної), логічного мислення, вольових якостей, пов'язаних з досягненням прогресу в навчальній діяльності.

Загальноосвітньої мети- передбачає збагачення духовного світу особистості, розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається, а саме – про історію, географічне положення, політичний устрій, культуру.

Виховної мети- передбачає у процесі навчання німецької мови виховання культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому

світі, таких як доброзичливість, толерантність, колективізм, активність, працьовитість, здатність до прийняття самостійних рішень та ін..

Після завершення вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- особливості суспільства і культури спільноти країни, мова якої вивчається, включаючи соціокультурні знання;

- міжособистісні стосунки, цінності, ідеали, норми поведінки, пов'язані з такими чинниками як соціальний клас, суспільно-професійні групи, регіональна культура, традиції, історія, політика, мистецтво, релігія, соціальні правила поведінки, міжкультурне усвідомлення і т.і.

Отже, здатність студентів спілкуватись іноземною мовою забезпечується формуванням в них іншомовної комунікативної компетенції, одним із видів якої є соціокультурна компетенція (СКК). Однією з провідних тенденцій сучасної методики є систематичне включення у навчальний процес з іноземної мови на всіх етапах її вивчення елементів культури. Студенти повинні розуміти різницю між культурами рідної країни та інших країн, позитивно сприймати інші культури та вміти долати соціокультурні відмінності. Тому в процесі навчання важливо залучити студентів до нової національної культури, традицій, соціальних відносин, формувати позитивне ставлення до народу країни, мова якої вивчається. Таким чином, соціокультурна компетенція набуває важливого значення в процесі навчання іноземної мови, тому що мова та культура тісно пов'язані між собою.

Одним із шляхів формування СКК бачиться введення на практичних заняттях деяких розділів з курсу «Лінгвокраїнознавство». Лінгвокраїнознавство – розділ науки про мову, який включає в себе навчання мови та подає певні відомості про країну, де вона є засобом спілкування [8]. Освітня цінність цієї галузі науки полягає в тому, що знайомство з культурою країни, мова якої вивчається, відбувається шляхом постійного порівняння знань, набутих раніше, з новими, зі знаннями про свою країну. Головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечення комунікативної компетенції в актах міжкультурної комунікації через адекватне сприймання мови співрозмовника і розуміння оригінальних текстів. Ця наука найбільш яскраво відображає національні особливості культури народу, середовища його існування і які важко зрозуміти так, як їх розуміє носій мови.

Виходячи з методики навчання іноземної мови, вчені вважають, що основний матеріал з курсу лінгвокраїнознавства – текст – має бути: 1) автентичним, тобто являти собою мовленнєві твори, які виникли в реальних ситуаціях спілкування у тому соціумі, мова якого вивчається; 2) актуальними, тобто відображати сучасну стадію соціально-рольової взаємодії комунікантів; 3) типовими, тобто являти собою стандартизовані мовленнєві твори, які регулярно відтворюються у

ситуаціях спілкування. Студенти мають розуміти нескладні автентичні тексти, що стосуються приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, а також бути знайомими зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають.

Тексти для читання та подальшого їх опрацювання мають добиратися таким чином, щоб за своїм змістом вони відтворювали реальні соціальні стосунки, містили доречні правила ввічливості та поведінки, включали основні відомості про культури народів, мова яких вивчається, про їх повсякденне життя, міжособистісні відносини, національну самобутність, історію та мистецтво, соціальні відмінності того чи іншого народу. Для студентів такими текстами можуть бути: публічні оголошення, інструкції; публічні промови, лекції, презентації; випуски новин; розмови по телефону; газети; підручники; рекламні матеріали; квитки; листи.

Викладач має забезпечити урок інформативними автентичними текстами у вигляді статей, аудіотекстів, фотоматеріалів та відеофільмів. За переконанням експертів, залучення іншомовної періодики до навчального процесу поглиблює фахову і мовну компетентність, підвищує загальну ерудицію [12].

Студенти повинні висловлюватися на англійській чи німецькій мовах граматично правильно, але подаватися лексика і граматики мають у комунікативному вигляді. Це призводить до умисного вживання постійних виразів, реалій, професійних термінів, наприклад, під час переговорів, телефонних розмов тощо. Граматичні структури та кліше, на які слід звертати увагу, використовуються в ділових листах.

Серед умов формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів економічних спеціальностей є створення мотиваційно насиченого навчального середовища, запровадження на початковому етапі мотиваційного корективного курсу, посилення професійної спрямованості навчального процесу, ознайомлення студентами як майбутніми фахівцями структури сфери бізнесу, а з ним психологічних та етичних норм. Наведемо приклад з німецького журналу «Markt» [13] поведінки претендента під час співбесіди. На співбесіду одягайтеся трохи формальніше ніж зазвичай, але не розодягайтеся як лялька. Віддавайте перевагу екстравагантному одягу замість уніформ, уникайте болісних краваток. Слід дотримуватися високоякісних, класичних костюмів холодних відтінків (темно-синього, антрацит, сливового). Яскраві аксесуари відволікають співрозмовника. Занадто напружене положення тіла тягне за собою занадто напружене мислення. Сидіть прямо і невимушено, спираючись на спинку стільця.

Щоб домогтися успіху в переговорах, необхідно:

- показати зацікавленість у переговорах і в самому співрозмовнику

- скласти план переговорів
- мовчати краще, ніж говорити дурниці
- уникати повчальних порад співрозмовнику
- просити співрозмовника дати визначення незрозумілим для Вас термінам
- розбавляти аргументи питаннями
- запитувати конкретно
- слово «ні» в переговорах табу.

Наступним шляхом підвищення СКК студента є впровадження активних та тренінгових методів навчання. Необхідно розробляти систему ділових ігор, групових ігор, завдань, ситуацій, спрямованих на формування комунікативних умінь. Термін "тренінг" (з англ. train, training) має низку значень: навчання, виховання, тренування, дресирування. Існує багато визначень цього поняття. Однак Ю. Ємельянов розглядає тренінг як групу методів, спрямованих на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності [6]. Тренінг визначається і як засіб перепрограмування моделі управління поведінкою та діяльністю, що вже існує в людині. Впровадження нових форм іншомовної мовленнєвої діяльності є методично виправданим, оскільки воно передбачає удосконалення методів і засобів навчання, тобто розробку науково обґрунтованої методичної системи. Остання дозволяє моделювати умови реальної комунікативної діяльності, реалізуючи її у різноманітних тренувальних вправах ситуативно-ігрового характеру [15]. Наприклад, вивчаючи тему «Зовнішність», студенти можуть вирішити таку ситуативну задачу: Ви шукаєте місце роботи. Вам призначили співбесіду в одному з банків. Як Ви повинні виглядати? В що бути одягнуті? Який make up? Як триматися під час розмови?

Наступними чинниками формування продуктивної компетентності майбутніх економістів під час вивчення економічних дисциплін є використання інноваційних технологій [12], насамперед відео уроків та організація іншомовної мовленнєвої діяльності студентів під час позааудиторної роботи. Як правило, самостійна навчальна діяльність студентів, яку вони виконують індивідуально поза межами аудиторії, пов'язана з домашнім читанням або додатковим читанням. Об'єктами контролю у таких випадках є основний зміст тексту і деколи мовний та мовленнєвий матеріал, на якому ці тексти побудовані. Зазвичай не практикуються види навчальної діяльності, пов'язаної з удосконаленням 4-х основних мовленнєвих умінь і навичок у говорінні, аудіюванні, читанні, письмі. А така форма організації самостійної роботи, на наше переконання, є недостатньою. Вона не забезпечує вимог програми, відповідно до яких метою самостійної роботи студентів є:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування потреби безперервного самостійного поповнення знань;
- здобуття глибокої системи знань;
- формування комунікативних умінь і навичок у сфері іноземних мов.

Зміст самостійної роботи студентів з іноземної мови визначається робочою навчальною програмою, відповідно до якої самостійна робота може охоплювати різні обсяги навчального матеріалу:

- частину теоретичного матеріалу, менш складного за змістом, який подано в тісному взаємозв'язку із майбутньою спеціальністю;
- спеціальний тематичний план, який надає можливість розширити та поглибити знання, вміння та навички студентів з іноземної мови і навчити студентів вживанню професійних термінів;
- окремі практичні роботи професійно-зорієнтованої тематики, що не потребують безпосереднього керівництва з боку викладача і слугують цілям виховання всебічно розвиненої людини.

Тому засобом формування таких навичок у студентів вищих навчальних закладів під час позааудиторних занять з іноземної мови мають стати не завдання і вправи, які в більшості випадків є роботою за зразком і, як правило, сприяють значною мірою механічному засвоєнню матеріалу, а відповідно створені певні педагогічні умови, що забезпечують ефективність навчального процесу, активність мислення студентів і сприяють ефективності формування іншомовних умінь та навичок.

В цій статті були розглянуті основні напрямки формування соціокультурної компетенції студентів немовних спеціальностей у вищому навчальному закладі. Посилення професійної спрямованості навчального процесу задля досягнення соціокультурної компетенції майбутніх фахівців можливе у разі:

1. введення деяких тем з курсу "Лінгвокраїнознавство" з метою відбору матеріалу;
2. тексти мають бути (для перекладу і реферування) актуальними, автентичними, типовими;
3. правильного вживання лексики (стійких виразів, реалій, професійних термінів тощо) під час проведення імітованих переговорів;
4. правильного вживання граматичних структур, кліше, наприклад, у ділових листах;
5. засвоєння певних соціальних моделей поведінки, наприклад, дресскоду, манери вести себе під час співбесіди з приводу працевлаштування;

6. застосування під час занять активних методів навчання, насамперед ділових ігор, презентацій, групових форм роботи, майстер-класів[5];

7. соціокультурна компетенція викладача має передаватися студенту;

8. організації тренінгів для майбутніх економістів;

9. використання інноваційних технологій для підвищення мотивації навчальної діяльності (відеофільмів, відео уроків, фотоматеріалів)[12];

10. організації іншомовної мовленнєвої діяльності студентів під час поза аудиторної роботи, насамперед проведення конференцій, зустрічей з носіями мови, домашнього або додаткового читання, написання рефератів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бакай С.Ю. Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів // Матеріали міжвузівської наук. – практ. конф. – Х.: ОВС, 2002. – 164 с.

2. Віденко А.Г. Питання університетської підготовки фахівців у спадщині М.І.Пирогова // Матеріали міжвузівської наук. – практ. конф. – Х.: ОВС, 2002. – с.90-94.

3. Закон України «Про вищу освіту»// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – N 20. – с.134.

4. Зимняя И. Ключевые компетентности. // Высшее образование. – 2003. – №5.- 222 с.

5. Информационные и коммуникационные технологии в подготовке преподавателей. Руководство по планированию. – ЮНЕСКО. – Институт новых технологий (Россия). – 2005. – 285 с.

6. Емельянов Ю.Н. Активное социально – психологическое обучение. Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1985. – 166 с.

7. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: "К.І.С", 2003. – 296 с.

8. Словник української мови / За ред. М.Л.Мандрика. – К.: Наукова думка, 1973. – 840 с.

9. Современный словарь иностранных слов. – С-Пб.: Комета, 1994. – 740с.

10. Сунцова М.С. Требования к компетентности преподавателей вузов за рубежом / Слагаемые профессиональной компетентности преподавателей / Под ред. В.Г.Тимирясева. – Казань: Изд-во “Таглимат”, 2001. – С. 24 -55.

11. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты: Доклад на отделении философии образования и теории педагогики РАО 23 апреля 2002. – Центр «Эйдос» WWW/eidos.ru/news/compet/htm.

12. Сисоева С.О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. / За ред. І.А.Зязюна. – К: «Віпол». – 2000. – С.249-273.

13. Die Zeitung MARKT – Goethe-Institut.

14. Програма з іноземної мови для ДУЕП, 2010.

15. Іноземні мови.- Київ: Вид-во "Ленвіт", 2009, №3.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Лактіонова Жанна Василівна – ст.викладач кафедри іноземної мови та перекладу Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету економіки та права ім. А. Нобеля.

Коло наукових інтересів: формування професійних компетенцій студентів економічних спеціальностей.

ІДЕЯ ВСЕБІЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНИ XVI – ПОЧАТКУ XVII СТОЛІТЬ

Тетяна ОКОЛЬНИЧА (Кіровоград)

Анотація: в статті автором розкривається особливості розвитку ідей всебічного виховання в педагогічній думці України XVI – початку XVII століть та характеризується вплив західноєвропейської гуманістичної думки на українську педагогічну думку XVI – XVII століть.

Аннотация: в статье автором раскрываются особенности развития идей всестороннего воспитания в педагогической мысли Украины XVI – XVII веков и характеризуется влияние западноевропейской гуманистической мысли на украинскую педагогику XVI – XVII веков.

Ключові слова: ренесансний гуманізм, православна педагогіка, народна педагогіка гуманістичний антропоцентризм, виховний ідеал.

На сучасному етапі розвитку суспільства в Україні суттєвою характеристикою освіти є перехід до гуманістичної парадигми, згідно з якою у центрі всіх освітніх процесів повинна стояти особистість дитини. У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті одним із пріоритетних завдань у системі освіти визначено всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості.

Питання всебічного виховання особистості являється актуальним для сучасного суспільства. Саме у формуванні молодих людей з творчими потенціями, високим рівнем моральних принципів та розумово-вольовою активністю зацікавлена наша держава.

Для сучасних науковців та педагогів пріоритетного значення набуває необхідність вивчення, переосмислення та узагальнення ціннісних засад всебічного виховання надбаннями української та зарубіжної педагогіки, що відповідає стратегічним завданням, визначеними такими державними документами. Як Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)».